

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Sermones prestantissimi viri Roberti de Latio: ordinis
Minoru[m] sacre theologie professoris: pontificis
Aquinatis**

Caracciolo, Roberto

Lugd., Anno d[omi]ni. M.ccccxiiij. vi. no. Maij.

Post prandiu[m]: de execrando adulterij vitio. Sermo. xxxj.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70607](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70607)

in abilitate quod diluuium non fuit in pena demon-
 stratum: sed hominum. Alii vero dixerunt sic Rabbi
 Salomon quod filii dei accipiuntur pro filiis
 iudicium aut potentiam: quod quoniam videbant filias
 subditorum pulchre ornari: et quoniam dabatur
 ad nuptias accedebat ad ipsas: eas co-
 gnoscendo carnaliter antequam mariti illas
 cognoscerent. Sed hic intellectus deficit:
 quod ut dicitur in scriptura Genesim. vi. Omnis caro
 corruerat via sua super terram. Propter
 ea dicitur Nico. de lyra: quod filii dei intelli-
 guntur illi qui fuerunt orti de Seth et ab eo
 descenderunt: qui a patre suo fuerunt instru-
 cti in cultu diuino. Per filias hominum in-
 telliguntur mulieres descendentes de Layn
 qui erat lubricae lasciuie et dissolute. Et de
 illis preceperat Seth de voluntate dei fi-
 liis suis ut non haberent cum eis. Et ipsi pre-
 cedere tempore fecerunt hominum. Et post versus adeo
 homines facti sunt dissoluti quantum ad pec-
 cata fornicationis et adulterii ac de na-
 tura. ut dicitur Nico. de lyra: factus est
 rodus maris. Aggrauabant autem hec
 peccata: quod non fiebant ex passione tantum: sed ex
 certa malicia et cum prauitate et pseuer-
 rancia sine hominum verecundia et absque dei ti-
 more. Propterea dicitur: quod multa malicia
 hominum erat super terram: et quod cuncta cogita-
 tio cordis in terra erat ad malum omni tempore: et
 quod illi potentes erant a seculo viri famosi. id est
 male fame qui gloriabantur in malicia sua
 O inuincibilis manus omnipotentis dei: o po-
 tentissimum brachium: o insuperabilis dexte-
 ra. Post fabricatam arcam et pronuntiatum dilu-
 uium post centum annos cum illi pseuerar-
 rent in iniquitate sua submersi sunt in aquis
 Audisses tunc repetere mutari celum: obscu-
 rari aerem: sonare ventos: tonare fulgura
 et nubes celi et catharticas apertas: et aquas
 abundantissime fluere super terram. Audisses
 attonitos cunctos tremetes atque pallē-
 tes. Audisses mādūcates masticando
 ruminare et non posse cibum percipere aut
 deglutire. Audisses chorizantes et luxu-
 riantes omnes pauore perterritos. Audisses
 et post eadem eularum et clamores virorum:
 mulierum: senum: iuuenum: et puulorum moites
 expectantium clamantium et dicentium: Veu heu

vhe nobis. Ad quod deuenimus ut peccamus in
 aquis: O quod erat inspicere de ad modicum
 illos ab aquis sublatos: ibi extinctos. In
 breui omnes pariter deleti sunt: et propter luxu-
 riam grauius sic puniti. Secunda punitione
 fuit spiritualis: quoniam indignatus deus Sodomam
 incendio destruxit. Ut enim dicitur Genesim. xix.
 Pluit dominus super Sodomam et Gomorram
 sulphur et ignem de celo: et subuertit ciuitates
 et omem circa regionem: vniuersos
 habitatores vrbium et cuncta vrbium terre.
 Sed et non in gratia historiae spiritualiter etiam pu-
 nitum fuit luxurie vitium in Sodomis: in no-
 tate natiuitatis christi in quo omnes subita mor-
 te pierunt. Vnde Hieronimus super illud Esaie. ix.
 Habitabit in regione vmbre mortis lux
 orta est eis. ait: Lux illa omissio vitio la-
 borantes extirpat: ne natura quam susceperat
 tanta inuidicia fedaret. Tertia additio
 dicitur pestilentialis. Ut enim colligat glo. i. c.
 flagitia. xxij. q. viij. Et i. aut. Et non lux-
 riuus est natura. peccatum luxurie et precipue
 sodomie tepestates et pestilentia inducit
 Et reuera ob nullam aliam causam credo tempus
 bus istis tanta crebro Italia peste fore ve-
 ratam nisi propter luxuriam et marie sodomiam.
 O horredum factum: o fetidissimum malum:
 o execrandum flagitium quod pueri facti sunt me-
 retricule: et vbi ratione etiam tenere iuenis-
 ri de puritas et innocetia: iam reprehendat
 obiurgata se offert turpitudine ignomi-
 niosissime sodomie. Et quod deum habemus
 beniuolum nobisque semper propitium iudicem
 puritativacem: abhorreamusque
 euitem dānatissima peccata luxurie. Sic
 quod merito obtinebimus in hac vita dei gra-
 tiam et in futuro sempiternam gloriam: in quo res-
 gnat christus dei filius cum patre et spiritu sancto
 per cuncta semper secula. Amen.

Quidam remiscere post praedictam de ere-
 crado peccato adulterii quod maculata est ma-
 gna potentitudo coniugarum. Ser. xxx.

Lec enim est volun-

tas dei sanctificationem ut ab-
 stineat vos a fornicatione.
 Item vbi. s. Loqueretur
 dolens dicere. c. xxij. et dicebat: Lon-

Dominica Reminiscere.

tritū est cor meū in medio mei: et contres
muerūt oia ossa mea. Factus sum quasi
vir ebrius et quasi hō madidus a vino
a facie dñi et a facie verborū sanctorū et:
qz adulterijs repleta est terra. Qd pfe:
cto verificari pōt tpe isto quo matrimo
nia quasi p maiori parte ab adulteris
sive viris sive mulierib⁹ polluta sunt et
fedata. Quapropter in hoc sermone cō:
tra adulteros aliqua declarabimus: vt
intelligāt ipsi miserabilē statū et dāna:
bilē cōditionē in quibus sese reperit.
¶ De adulterio igit tractaturi tria prin
cipalia mysteria per ordinē pponimus
declarāda et annotāda: videlz

- Primum dicit diffinitio.
- Secundum abominatio.
- Tertium punitio.

¶ Quid sit adulteriū et quō sumit mul
tipliciter et qualiter multi credunt se in
statu esse matrimonij q sunt potius adul
teri q cōiugati.

Item mysterium de adulte
rio notandum de diffinitio.
In quo qd est adulteriū des
claremus. Et dñs hostiē. in
summa sua li. v. ti. de adulte
rijs. ait: Adulteriū est alieni thori viola
tio vel ppij deturpatio. Que dñs sumi
possunt ex his que dicantur. xxxvj. q. s. c.
lex illa. S. cū ergo. Pro quoz verborum
pleniori intelligētia notandum q adul
terium potest sumi tripliciter. Et hoc
triplici ratione.

- Primo improprie.
 - Secundo proprie.
 - Tertio propiusime.
- ¶ Primo sumitur adulteriū improprie
inter virum et uxorem.
Primo rōne cōtrariationis.
Secundo rōne inordinationis.
Tertio rōne modificationis.

¶ Primo dicit adulteriū inter virū et uxore
rōne dñationis: qñ sunt inter eos impe
dimēta tria ppter que mrimoniū stare
nō pōt. Et primū impedimētū est votū
solēne. Post qd si qd dheret esset excōis
catus qñ faceret illud sciēter et mrimo:

niū nullū esset. vt in de. eos. de cōsan. et
affi. Secus autē de mrimonio cōtracto
post votū cōtinētie simplex. Nā vt dicit
Rich. in. iij. dist. xxxvij. Qui dheret post
votū simplex cōtinētie peccat mortalit
dherēdo et etiā cōsummādo: tñ mrimoniū
tenet. Qñ autē solēnizet votū: et qd sit
votū simplex aut solēne: specialius dicit
in sermone de votis. ¶ Scdm impedi
mētū est ordo sacer. de q nota fm Rich.
vbi. s. qd ordines minores nō impediūt
mrimoniū dherēdo nec dirimūt cōtractū
nec impediūt vsum ipsi⁹ mrimoniū nō
dherentes essent religiosi pfecti tate vel
exple. Et licz cōtrahens cū vnica et vgi
ne cleric⁹ in minorib⁹ retineat puitu
giū clericale si vestes et tōsuram detinet
clericales. et de cleri. cōiū. lib. vj. c. j. Tñ
tñ retinet bñficiū ecclesiasticum nec pōt
recipere. Ordines autē maiores. s. sub
diaconat⁹: diaconat⁹: et pbyterat⁹: sive
sacerdotiū impediūt mrimoniū dherēdo
et dirimūt dherēdo: qz mrimoniū nullū est
sicut ps. xxxij. di. c. si quis eoz. et. c. erube
scāt. Rō est: qz sic ordinat⁹ in sacris res
nes seruare p̄tinētā eo q ordo sacer. lo
quēdo de ordine maiori hz implicitum
votum solēne ex cōstitutione ecclie. Et
Petr⁹ de palude in. iij. dist. xxxvij. dicit:
qz etiā si qd ante annos discretionis or
dinaretur in sacris: q talis obligat ad
p̄tinētā ex statuto ecclie: hz nō voto suo
Jobā. hō and. in nouella dicit: qz gressu
cui licitū est vti dheret illicitū est i sacris
p̄stituto dherere. Et ista est differētia in
ter p̄stitutos in sacris ecclie occidētalis
et ecclie oriētalis. Nā paupis nō licet vti
dheret ante susceptū ordinē: scdis hō licet
Et q dheret i sacris est excōicatus. in. d. de
eos. et de cōsan. et affini. Sciēdus tñ q
quis ordo sacer pcedēs dheret mrimo
niū dirimat illud: si tñ ordo sequit⁹: con
tractū mrimonium nō dirimit: vt in ex
travagāte Job. xxxij. Et si sciēte vxore et
assentiēte ordinat⁹ est in sacris tenetur
ad cōtinētā vterqz: ita q etiā post mot
tem viri nō pōt dherere. Intelligit em̄ ta
cite cū viro cōfessa p̄tinētā. Si autē

hō nō vlti
fuit qz pul
vrimo

ordinat⁹ est vxore inuita vel sciēte factū
 sed ius ignorare ipso tñ sciēte ius: d⁹ co
 gi per iudicē ad ingressum religionis si
 nondū est cōsummatū m⁹rimoniū: vt sic
 illa possit cū alio h⁹ere. Et si ad hoc co
 gi nō pōt vel cōsummatū est m⁹rimoniū
 d⁹ exutus bñficio clericali restitui vxori
 etiā si esset eps: immo r papa. Et intelli
 git si vxor eū perit. Ipse tñ exigere non
 pōt debitū si reddere tenet. hec Tho. et
 Petr⁹ de palude in. iij. vbi. s. ¶ Tertū
 impedimētū est machinatio mortis: qñ
 aliq⁹ machinat in mortē viri alicui⁹ vt
 possit cū vxore ei⁹ cōtrahere: aut aliqua
 machinaret in mortē vxoris alicui⁹ vt
 virū ei⁹ acciperet si mora fuerit subsecu
 ta: r si sic machinantes h⁹erint: m⁹rimo
 niū nullū est. Et tales sunt separādi: q⁹
 sunt in adulterio siue fornicatiōe: vt no
 taf. xxxj. q. s. c. si q⁹ viuēte marito. Et h⁹
 Ricb. teneat hoc esse verū cū inter eos
 p⁹cessit adulteriū dū primū cōstabat cō
 iugium. Tñ Inno. r Host. tenēt q⁹ sola
 machinatio cū effectu dirimit tā p⁹ctum
 q⁹ h⁹endū. Rō autē est ne adulteri p⁹o
 pter adulteratum amorē essent p⁹ni ad
 interficiēdos maritos earū vt eas habe
 rēt vxores. r e⁹ouerlo. Tñ si adulter in
 terficiat virū adultere nō hac intentione
 vt habeat ipsam vxorē: sed ex alia causa
 r occasione: r postea cōtrahat cū ea ma
 trimoniū tenet. vt e⁹ de cōuer. infi. in. c.
 laudabile. Et e⁹ de eo qui du. in mat⁹.
 quā pol. p adul. c. sup hoc. in glo. Vxor
 etiā pcurans maritū interfici p infide
 lem cui quo adulterata est q⁹ post hoc. p
 eius studiū ad fidē cōuertit: nō pōt cui⁹
 illo h⁹ere. Et si postea cōtrahat dirimē
 dum est matrimoniū: q⁹ vt dicit Ricb.
 xxxv. di. iij. tale damnū tali lucro ecclē
 sia recōpēfare nō vult. e⁹ de cōuer. infi.
 c. laudabile. Sed quō dicemus de Da
 uid qui cōmisse adulteriū cū Bersabea:
 r postea machinatus est mortē viro ei⁹:
 r durit eā in vxorē. vt habet. ij. Reg. xi.
 Ad q⁹ respondeo fm illud q⁹ scribitur
 xxxj. q. s. c. si qua vidua. s. sed obicitur.
 q⁹ in veteri testō multa permittebatur

ppter infirmitatē: que in euāgelij perfe
 ctiōe eliminata sunt. ¶ Quartū impedi
 mētū est adulteriū. Et em̄ dicit Ricb. si
 adulter dat fidē adultere viuēte mari
 to de cōtrahēdo cū ipsa sciēs ipsam ha
 bere maritū tpe quo cōtrahit cū ea vel
 dat sibi fidē de cōtrahēdo post ei⁹ mor
 tem: nō poterit eā ducere in vxorē. Et si
 post mortē mariti eam de facto duxerit
 separādi sunt: sicut notaf. xxxj. q. s. c. re
 latum. r e⁹ de eo q⁹ dure. in mat⁹. quam
 pol. per adul. c. si q⁹ vxorē. Huius ratio
 est ne adulter vel adultera p⁹ni essent
 ad interficiendum maritū adultere vt
 postea possent matrimonialiter copula
 ri. Si autē adulter ignorat illā habere vi
 rū pōt cū ipsa h⁹ere post mortē mariti.
 Sic est de muliere contrahente cū viro
 quē ignorabat vxorē habere. e⁹ de eo q⁹
 dure. in mat⁹. quā pol. per adulte. c. ve
 niens. Tamē si vir dat mulieri fides de
 cōtrahendo viuēte illius marito quam
 nec ante nec post cognouit viuente suo
 marito: si post illi⁹ mortē duxerit illā in
 vxorē nō sunt separādi. e⁹ de eo qui du.
 in ma. quā pol. p adul. c. si q⁹. ¶ Quin
 tū impedimētū est aliud matrimoniū
 qñ scilz quis haberet vxorem r sumeret
 aliam. Et nota diligētē q⁹ illa aut scit
 istū habere vxorē: aut nō: si bene cōtra
 hit cū ipso: r scit illū habere vxorem nō
 pōt stare matrimonium: etiā si mortua
 prima vxore de nouo cōtrahat. Et idem
 iudiciū est si nesciuit qñ cōtraxit: si post
 ea ipsa prima vxore illius adhuc viuēte
 sciuit: r p⁹misit se cognosci ab eo cū quo
 de facto cōtraxerat. Si vō ab initio qñ
 contraxit nesciuit illum habere vxorē r
 semp stetit in ista nesciētia vsq⁹ ad mor
 tem vxoris illi⁹: sed post mortē eius scit
 est in potestate illi⁹ ignorātis matrimo
 niū ratificare vel diuortium petere. Ita
 tñ q⁹ si postq⁹ sciuit se permisit cognos
 sci: non poterit diuortium petere. e⁹ de eo
 q⁹ du. in mat⁹. quā pol. per adul. c. s. r. c.
 veniēs. r de cōingio seruorum. c. propo
 suisti. r xxxij. q. ij. c. si virgo. Als pote
 rit petere si vult. Et q⁹ dicitū est de viro

Dominica Reminiscere.

Ducere secundā vxores: idē intelligit de muliere ducere secundū maritū. Si autē inde mortua prima vxore vir nō cognoscat istā adulterā secundā carnaliter que secū ignoranter cōtraxerat: sed ipse ducat tertiā: sūm Posti. debet remanere cū tertiā: q̄uis etiā postea cognoscat secundā: q̄ prima vivēte cōsensus habitus cū secundā nullus fuit: & sic nō impedit cōsensus tertiē. Quinetiā si post mortē p̄ me cognovit carnaliter secundā que fuit ignorās istū habere vxorem: & nunc etiā ignorās est: & ipse vir cōtrahat cum tertiā: adhuc remanebit cū tertiā. Dicit autē mulier sūm Posti. in q̄a q̄n habet iustā cām ignorādū: vt q̄ vir de remotis veniēs: assererat se nō habere vxorem. Et de sp̄. c. cū ad publicū. Id autē in scia nō cōmittit adulteriā: q̄ nō cōmittitur sine dolo. vt p̄. xxxij. q. ij. c. cū in lectū. Tertū impedimētū est affinitas. que sūm Ray. est primitas personarū ex carnali copula pueniēs om̄i carēs parētes. Cōtrahit autē nō solū p copulā cōiugalē: sed etiā p copulā fornicariā: vt notatur. xxxv. q. ij. c. nec eam. Et est de eo q̄ cognovit cōsanguineā vxoris sue. c. de secretionē. Nec affinitas operat q̄ oēs cōsanguinei vxoris petri sunt sibi affines in eodē gradu in q̄ sunt cōsanguinei vxoris. Sicut oēs cōsanguinei petri sunt affines vxoris sue in eodem gradu in quo sunt sibi cōsanguinei. Et q̄ dē de vxore idē intelligas de quacūq̄ muliere carnaliter cognita. Sed cōsanguinei petri nō sunt affines cōsanguineis vxoris sue: nec inter eos phibet matrimonii. Et de consan. & affi. c. sup. eo. An germani possunt phere cū duabus mulierib⁹ germanis. Et pater & filius possunt phere cum matre & filia. Et relicta viri qui fuit german⁹ vxoris mee vxore mea mortua pōt esse vxor mea. Qui ergo cōtrahit sciēter in aliquo gradu affinitatis vsq̄ ad quartū gradū est excommunicatus. vt b̄ de consan. & affi. in de. eos. Septimū impedimētū est cognatio sive naturalis que dicitur cōsanguinitas: sive

spūalis que dicitur cōparentitas: & legalis que dicitur adoptio vel arrogatio. Quae libet hōy impedit admittit matrimonii. Qualiter autē id fiat: q̄ longū esset breuiter ponere: & que sint alia matrimonii impedimēta: derelinquo particulariter explis cāda audientib⁹ cōfessiones: qui si periti sunt vt decet: non debēt talia ignorare. Secūdo sumit adulteriū improprie ratione inordinationis: q̄n saly inter virū et vxorē inordinat⁹ est amor: & adulteriū de q̄ sic loquitur Hiero. xxxij. q. ij. c. origo. dicit. Ougo q̄ dē amoris erat honestas: sed magnitudo defecimus. vñ & Sextus pythagoricus in sententijs ait: Adulter est in suā vxorē amator ardētior. In aliena q̄ppe vxore ois amator turpis est: iustitiam nimumus. Sapiēs dicit iudicio amare cōiugē nō affectu. s. libidinis: nō regnet in eo voluptatis imper⁹: nec p̄ceps ferat ad coitū. Nihil est fedius q̄ vxores amare quasi adulterā. hęc ille. Pōt autē amor viri ad vxorē & ecōtra turpis & adulterus vocari: aut rōne intētionis: aut ratione modi. Rōne intētionis fit turpis cū q̄s cognoscēdo vxorē suā mēte & cogitatione erit terminos matrimonij alij cogitādo & appetēdo vel ita q̄ velit facere etiā si nō esset sua vxor. An Bonifacius viij. di. xxxj. dicit: q̄ si q̄s cognoscit vxorē p̄pter delectationē finale: aut mouetur i delectationē tāto inperu vt cognoscat vxorē tanq̄ meretricē. hoc est si ita cognoscat ac si nō esset vxor: q̄ tūc pōt delectationē finē vltimū. Sed autē si vult in ea delectari q̄ vxor: ita q̄ nullo mōdō eā cognosceret si vxor nō esset: q̄ tūc nō est oimoda inordinatio tūc est pctm̄ veniale: q̄ excusaf p bonū matrimonij vt nō sit mortale. Concordat Rich. in. iij. di. xxxj. Rōne etiā modi amor dicitur turpis q̄n cōiuges modus & regulā honestatis excedūt vel p̄termittūt. Quo pōt de turpia absq̄ verecūdia narrari: Quot inter plerosq̄ fiūt illiciti tact⁹: quot bestiales: quot solacia inhonestas: quot nefandissima scelera? Bonū est certe edificare domū ad habitādū: sed ius ducētiā

in l. d. q. 9.
— fin

videt vt in fundamento ponat tectū. et
 eōuerso. O cōiuges adulteri: quot cri-
 mina: quot scelera pperaritis? Nō expe-
 dit illa clare loqui. **3°** Amb. in lib. de
 patriarchis: quotat. xxxij. q. iij. c. nemo.
 ait: Graui⁹ est crimē vbi celebrari cōiū-
 giū iura temerant^r et vxoris pudor solui-
 tur. hec ibi. Tales aut adulterini amo-
 ris sunt signa cū vir plus q̄ d̄s ad vani-
 tates aperit manū: cū eam vanis oculis
 aspiciat in honestisq̄ d̄bis alloquit: cū
 ppter eā parētes despiciat: et eā ociosam
 in domo esse non curat. **¶** Tertio sumit
 adulteriū improprie inter virū et vxorē
 rōne modificationis: q̄n cōiuges et con-
 trahēdo et cōsummādo m̄rimoniū mo-
 dū et regulā honestatis excedūt aut pre-
 termittūt. Pro q̄bus dixit angelus Lo-
 bie: q̄n timebat Sarā accipere in vxorē
 eo q̄ tradita fuerat successiue septē vi-
 ris et demoniū occiderat illos: vt d̄i Lo-
 bie. vj. Audi me et ostēdā tibi q̄ sunt q̄b⁹
 pōt pualere demoniū. In eos q̄ piugia
 ita suscipiūt: vt deum a se et a sua mēte
 excludāt: et sue libidini ita vacent sicut
 equus et mulus q̄b⁹ nō est intellect⁹: h̄
 potestātē demoniū. Tu autē cū acceperis
 vxorē ingressus cubiculū p tres dies
 cōcines esto ab ea: et nihil aliud nisi ora-
 tiomb⁹ vacabis cū ea. Vinc Petrus de
 palude in. iij. ait: q̄ cōtrahētes in pctō
 mortali si p̄bant p̄ s̄ba de p̄senti peccāt
 mortaliter nisi p̄steanf. Q: vt Aug. di-
 cit: Sacramēta talia sūt vnicuiq̄ cum
 quali cōscientia accedit ad ea. Et vt idē
 dicit: In om̄i susceptiōe sacramēti post
 baptismū necessaria est vnicuiq̄ cōfes-
 sio si credit se peccasse. **3°** rep̄hēribiles
 sunt q̄ sine vllō timore dei: sine vlla de-
 notatione matrimonia cōtrahūt. Magis
 aut rep̄hēribiles q̄ post cōtractum ma-
 trimoniū ea exercēt q̄ exercere nō licet.
 Nec expedit talia clare loqui. Qui h̄
 aures audiēdi audiat. hinc Amb. in li.
 de patriarchis ait: Graui⁹ est crimē et
 vbi. **¶** **¶** Secūdo pōt sumi adulteriū prop-
 prie: cū scy aliquis vxoratus accedit ad
 aliquā personā solutā: vel aliqua coniu-

gata miscet se aliquo libero et soluto.
 Sed vt in plurib⁹ plus in hoc deficiūt
 viri q̄ vxores. Et in quidam adeo fatui
 sunt vt existimēt viris ad peccatum nō
 imputari si sic adulterent. Cōtra q̄s est
 dictū Inno. pape. xxxij. q. v. in. c. xpiana
 xpiana religio adulteriū i vxorē seru
 pari rōne cōdēnat. Et de hoc Hiero. ad
 Oceanū ait: Nō nō licet feminis: eque
 nō licet viris: et eadē seruitus pari rōne
 censet. Et Amb. xxxij. q. iij. c. nemo. Nec
 viro licet qd mulieri non licet: et eadē a
 viro que ab vxore debet castimonia. Et
 Aug. xxxij. q. vj. c. si dicturi. Si dicturi
 estis vxorib⁹ vestris seruate vos. Quas
 les vultis eas inuenire tales et ipse vos
 inueniāt. Quis viuēs est qui non velit
 castam ducere vxorem. Et si accepturus
 es virginem: quis nō intactā desideret.
 Intractam queris: intactus esto: puram
 queris purus esto. Nō enim illa potest
 si tu nō potes. Sed h̄is ratio addi pōt:
 q̄ fm aplm. s. Loz. vj. Mulier sui cor-
 poris potestates nō habet: sed vir. Si
 milititer autem et vir sui corporis potes-
 tatem non habet: sed mulier. **¶** Sed ar-
 guunt multi de pluribus veteris testas-
 menti qui habuerunt concubinas: vt
 Abraam et Jacob. Abraam em̄ habuit si-
 lium de ancilla: vt dicit Gen. xvj. et Gal.
 iij. et Jacob habuit duas vxores et duas
 as cōcubinas: et tamen non fuit illis im-
 putatū ad peccatū. Respondet Vona. di-
 stin. xxxij. iij. lib. q̄ illud factū est ex di-
 spēsatione diuina que conueniens fuit
 propter quatuor.

Primo propter cōgruitatem.

Secūdo propter necessitatem.

Tertio propter vtilitatem.

Quarto propter honestatem.

¶ Primo propter cōgruitatē. Congruus
 quidē fuit: qm̄ tēpus illud erat figure:
 et q̄ xps generare debebat liberos et fi-
 lios p baptismū in ecclesiā catholica et
 in hereticis diuerculis. Ideo in figurā
 debuit pcedere generatio ex libera et
 ancilla. Et rursus quoniam inter illos
 qui ab hereticis baptizantur quidā her-

Dominica *Reminiscere.*

resim sequunt: qdā ad eccliam reuertū
 tur. Jō vtriusq; figura pcessit. Pami i
 hismaele de q dictū ē Gen. xvj. Ejice an
 cillā filii ei. Scđi in ancillis Jacob:
 quarū filij sunt inter liberos cōputati.
 vt habet ab Aug. i li. de baptismo par
 uulox ⁊ ab eodem sup Jōh. ⁊ notatur
 xxxj. q. iij. c. recurrat. ¶ Scđo fuit cō
 ueniēs dispēsatio illa ppter necessitatē.
 Pauci nāq; erāt deum colētes: ⁊ ne
 cultus diuinus pīret necesse fuit vt fi
 lios multiplicarent: ⁊ ptingit q; vxores
 steriles habebāt. Jō necesse erat ipsos
 ples habere: vel vxores: vel ꝑcubinas.
 ¶ Tertio fuit illa dispēsatio cōueniēs
 propter vtilitatē: q; filij erudiebant a
 parētib; ⁊ vt plurimū mores patrū ser
 uabāt. Et id quāto plures tāro dei cul
 tus celebrīor. ¶ Quarto fuit pueniens
 ppter honestatē: q; non affectu libidi
 nos: sed casto. nō affectu adulteri: sed
 mariti ꝑcubinas cognoscebant. Unde
 Amb. in li. de patriarchis. de Abraam
 ait: Nō ardore aliquo vage succēsus li
 bidinis: nō petulātis forme capt; deco
 re ancille ꝑubernū posthabuit thoz;
 sed studio q̄rēde posteritatis ⁊ ꝑpagā
 de sobolis. Ad idē ē. c. obijciunt. xxxj.
 q. iij. Nō sunt itaq; antiq; patres i hoc
 imitandi qm̄ alia fuit illius t̄pis q; nri
 ꝑditio. ¶ Reperiunt t̄m ⁊ nūc pleriq; ad
 ulteri ꝑctū excusare volētes ppter vxorū
 rū sterilitatē ⁊ appetitū habēdi filios.
 Contra q̄s Aug. xxxj. q. iij. c. Sic. ait:
 Sic nō sunt faciēda adulteria etiā vo
 luntate filios generādi: quēadmodum
 nec furta faciēda etiā volūtate pascen
 di pauperes setōs. Et idē. xxxj. q. v. c. si
 quis. Si q̄s vxorē habeat sterilez: siue
 corpore deformē: siue mēbris debilem:
 vel cecā: vel claudē: vel surdā: vel si qd
 aliud siue morbis: siue laboribus: dolo
 ribusq; ꝑfectā: ⁊ quicqd̄ excepta forni
 cationis causa cogitari pōt vehemēter
 horribile pro fide societateq; sustineat
 hec ille. Adalū ergo est ⁊ reprehēibile
 si vxorē q̄s relinquat ob eius sterilitatē
 vel ifirmitatē vel deformitatē. ⁊ alteri

adhereat. Sed pessimū est ⁊ iniquū
 pulchrā vxorē: si fecūdā: si bene natā: si
 moribus decorā: si virū amatē: ꝑpe con
 tēnar ꝑ quacūq; alia ꝑsona. Audi q̄s
 o. vir infatuare qd ad te sapiēs loquit
 Prouer. v. Letare inq̄t cū muliere ado
 leſcentie tue. i. cum vxore. Et Eccl. vii.
 Noli discedere a muliere ſenfata ⁊ bon
 na quā ſortitus es in timore dñi. Bona
 tia em̄ verecundie eius sup aurū. Quō
 ego plures venerabiles: honestas: ꝑ
 dicas: formosas: māfuetas: benignas
 vxores ab ingratīs maritis derelictas:
 ipſosq; amatores factos turpissimā
 meretricū. O proditores viri: o demer
 tes ⁊ stulti: nōne vxores vestre coru
 sunt capitis vestri. Nullū vtiq; ornamē
 tum ꝑale pōt esse in domo: qd̄ vxori
 ne cōparet. Nō vasa argētea: nō auro:
 nō eburnei le. cri: nō late porticus: nō re
 gis aule: non alia queq; decora. Nā oīa
 ista sunt quasi stelle ⁊ luna i domo sua.
 Sed stuoſa cōiunx est quasi sol. Unde
 Eccl. xxvj. d̄: Sicut sol ouēs mundicie
 mulieris bone species in ornamētū do
 mus sue. Ipsa est que data est in adu
 touū viro: nō cōcubina. Cōsidera nāq;
 mulieris bone in cūctis diligētē soler
 tiam. Nec em̄ blada ⁊ frumēta ordinat
 ⁊ gubernat: tuef oleū: salſas carnes in
 domo esse ꝑcurat: ꝑānos laneos ne a
 neis corrodant vētilat. Lineos q̄s ꝑ
 cessitate ꝑcurat ⁊ lauat: dissipata q̄s
 consumpta refarcit: peruigiles oculos:
 mentēq; prudētē ad oēm substātiā do
 mus h̄. Solūna viri ⁊ filioꝝ est. Si ma
 ritus lāguet cū infirmo infirmat: cibos
 ꝑre dolore nō sumit: somni oblita quō
 scere nescit. Erudit filios ⁊ omni fami
 liam in timore dei: ⁊ bonis moribus in
 ſtruit. Sed quid cōcubina facit. Verba
 certe loquit blāda sed venenosa: fingit
 se plus amare q̄s amer: nūc mēsa facit:
 nūc leta. Aliquid ſemp querit. Si in do
 mo eius vxore absente ingredit: quicqd̄
 pōt rapere rapit. Si sibi in amicitie
 fidelitatis signū aliquid adulter seruā
 dum tradiderit: aut perdidisse se in dno

tur: aut peccatissima importunitate verborum ad se arripier. Euacuat bursas: denigrat famam: et ad peccatum ligat aiam amatoris. Hinc est quod sapiens Prouerb. v. c. ait: Ne interderto fallacie mulieris. Fauem distillat labia meretricis: et nitidius oleo guttur eius. Nouissima autem eius amara quasi absinthia: et lingua eius acuta quasi gladius biceps. Pedes eius descendunt in mortem: et ad inferos gressus eius penetrant. Per semitam vite non ambulat: vagi sunt gressus eius et inuestigabiles. Nunc ergo fili audi me: et ne recedas a verbis oris mei. Non ge fac ab ea viam tuam: et ne appropinques foribus domus eius. hec ille. Docet itaque sapiens qualiter vnuquisque cognoscere de mulieris fornicarie fraudes et dolu. Sed vbe mundo a scadalio: quod viri plerique his scelestiora nefandioraque committunt. Hi sunt qui propter pueros et masculos abhorret viros. O pessimuz: o danatissimu genitum hominum. Quid turpius: quid abominabilius: quid vbe fetidius dici potest audiri vel cogitari. Tales siquidem sunt propter quos venit ira dei in filios diffidentie. Tertio potest sumi adulterium pmissime: cum scilicet coniugatus accedit ad pingatam: quod peccatum est grauissimum secundum Thoma. ii. q. diiij. eo quod fit iniuria tam propter uxorem quam etiam viro adultere. Quod abominandum est adulterium eo quod contrariatur bono matrimonij et inducit scadala multa et implicat adulteros multis laqueis.

Cap. ij.

Secundum mysterium contemplandum de adulterio de abominatio. Abominandum quidem fugiendumque et detestandum est adulterium malum maxime propter

tria. Primo propter contrariationem. Secundo propter scandalizationem. Tertio propter implicationem. Primo propter contrariationem: quod contrariatur bono matrimonij. Secundum enim Augustinus in li. de bono coniugali. et no. xxvij. q. ij. c. de. Tria bona inueniunt in matrimonio

scilicet fides: ples: et sacris. Quorum sufficiencia secundum Altesanum in sum. lib. viij. tit. ix. summi potest a causa instituere vel efficiere. Nam vno modo matrimonium est a dictamine nature: videlicet viri cohereat cum muliere ad nature conseruationem: et sic est bonum plus. Alio modo a dictamine rationis recte: scilicet vir cohereat cum uxore sua non cum aliena: et sic est bonum fidei. Tertio a dictamine gratie et signatur vnio diuine nature et humane: et sic est bonum sacri. Adulterium ergo contrariatur bono fidei: quod pro illud fragilis fides que quidem in hoc atreditur quod vir cum alia: nec mulier cum alio commisceatur: ad quam fidem se mutuo obligant corde: ore: et opere. Corde cum a viro anulus imponitur digito uxoris. Unde Iudas. xx. q. v. c. femine. ait: In primis anulus a sposo sposae datur. Fit nimirum propter mutue dilectionis signum. Vel propter id magis ut pignore eorum corda iungantur. Unde et quarto digito anulus inseritur: id est quod in eo vena quaedam vberis sanguinis ad cor usque pueniat. hec ibi. Ore se obligant: quod ore vel signo capitatis vbi est os expumit cordis consensus. Opere se obligant cum sibi mutuo consentiant in copula carnale ex quo inter eos consensus est esse fides cordis: oris: et operis. Quod facit adulterium. Contrariatur etiam adulterium bono plus. Nam sollicitudo naturalis est prius: vnde de ple sua certitudine habet. Sed propter adulterium talis certitudo haberi non potest. Et multa ex hoc mala prole subsequuntur: vnde dictus est in precedenti sermone. Contrariatur adhuc tertio adulterium bono sacri: quod matrimonium significat desponsationem christi cum ecclesia quam nunquam dimisit. Sed propter adulterium vxoris dimittit eo quod apostolus Ephe. v. ait: Viri diligite uxores vras sicut et christus ecclesiam. Quod abominandum est adulterium propter scandalizationem. Inducit siquidem ad multa periculosissima scadala adulterantes: e quibus vnus referat. Retulit mihi quidam frater fidedignus: quod in ciuitate assisij fuit quaedam adultera que vni suum amatorem in virum posset habere ordinauit cum eo vni maritum interficeret. Et sero quodam cum

IX Dominica Reminiscere.

Vir istius domū ingrediens ab vxore sua statim capis & stricte amplexas illā tā diu tenuit donec adulter q̄ latebat ibi eries cū securi percussit caput eius & occidit. Quo facto clam sepelierūt corp⁹ in domo quadā vetusta. Adane autē surges mulier vstravit ecclias asserēs virū suū nocte recessisse a domo & versus sanctū Jacobū de galicia iter arripuisse. Adraban⁹ sui: hoc audiētes tā m̄ q̄ reliq̄ quōd nihil retulisset de pegrina tione sua. Elapsis autē q̄busdā dieb⁹ mulier hec viricida in domo sua plorando ciulare cepit. Deu vir mi dilecte heu me infelicē & miserā. Ad quā puenientes vicini cām petierunt meroris sui. Que ruidit q̄ vir su⁹ mortu⁹ erat i via: q̄ sic pceperat a quodam pegrino q̄ de sancto Jacobo reuertebat: sibi tñ inco gnito. Qd̄ cū puenisset ad aures parētū viri: statim suspicari ceperūt de malicia mulieris. Ad q̄ etiā vehementius mouebant ppter inmiā adulteri sui familiaritatē cū illa. Recurrētes autē ad officiales indicauerūt factū: q̄ ordinauerūt vt mulier illa maligna ponere⁹ i torturā. Qd̄ cū factū fuisset: x̄tate confessa est. Qua de re territ⁹ amicus eius fugā petijt extra ciuitatē. Et mane qdā data sententia mulier hec pessima igni adindicata est. Et dū cōbureret: ille eries extra ciuitatē sup mōrē quēdā vñ videre poterat spectaculū: respiciebat & adeo in fatuitatem x̄sus est q̄ spōte sua redijt ad locū in quo sua fuerat dilecta cōbusta. An cum nollet discedere etiā a multis monit⁹ capt⁹ est: & die sequenti i eodē loco decapitat⁹. ¶ Tertio abominādū est adulteriū ppter iplicationē. Implicat em̄ in multos errores in q̄bus difficile est: imo ipossibile s̄u lere & puidere. Quoniā filij illegitimi matre sciente succedūt in hereditate: Quot vxores adulteras cū ciuib⁹ adulterabant alijs marit⁹ viuētib⁹ post illorū mortē retinēt cū pctō: lz sub colore & noie matrimonij. Repperi ego in vna italie ciuitate homines qui ex alterius

vxore tres habebat filios: q̄ tñ adule⁹ ra duos alios habebat de viro p̄prio: qui credebatur oēs simul esse filios suos. Adulteri autē cū diu simul familiaritatē habuissent: licet secretes: de creuerunt virū interficere. Qd̄ cū fecissent accepit eā in vxore: & bona oia viri p̄ quoz filijs quoz tñ duo legitimi erat dispēdabat. Quot vinculis erat iste ligatus: peccauerat adulterādo: peccauerat in cōtrahēdo matrimonij: peccauerat in cōtracto p̄stendo: peccabat etiā bona cōmunicādo duoz filioz viri interficēdo alijs tribus qui erant ex adulterio.

¶ Qd̄ oēs leges tā dīna q̄ eccliasica q̄ etiā ciuil⁹ puniūt q̄nt adulteriū. ca. ij.

¶ Tertū mysteriū notādū de adulterio dī punitio. Punit adulteriū grauit⁹ fm̄ tri plicem legem.

¶ Primo fm̄ legē diuinā: Secūdo fm̄ legem eccliasicā,

¶ Tertio fm̄ legem ciuilē.

¶ Primo fm̄ legē diuinā. Nā Zenit⁹ xx. scribit: Si quis mecharus fuerit cū vxore alteri⁹ & adulteriū perpetrauerit cū cōiuge pximi sui: morte moriatur et mechar⁹ & adultera. ¶ Sed quero an liceat viro ppter adulteriū interficere vxore. Ad qd̄ responder̄ Ricb. in. iij. di. xxxv. q̄ occidere vxore p̄pter adulteriū p̄t intelligi dupl. Aut q̄ ipsa cōmunitā & cōdemnatā p̄ iudiciū viri p̄uocati occidi a iudice. Et hoc viro licitum est amore iusticie et non libidine vindicte: hoc tñ nō licet fieri in iudicio eccliasico sed ciuil⁹: vbi lex talis postea est p̄ illā q̄ eā punire de iure potuit. Aut q̄ eā occidit extra iudiciū: & hoc nunq̄ facere licuit fm̄ legē diuinā: licet in aliquo casu permittatur fm̄ legē humanā. P̄o magi ster sniarum dist. xxxv. iij. ait: Sancta ecclia mūdānis nunq̄ stringit legib⁹ gladiū nō h̄ nisi spūalem. Qd̄ etiā p̄nitur. xxxij. q. ij. c. inter hec. fm̄ dō Ricb. char. in. iij. si cōtrahissent nō semp̄ durū mendū est matrimonij cōtractū. ¶ Secūdo cūdo punit⁹ q̄ adulteriū fm̄ legē eccliasicā

tam: que illud punit per separationes. **S**ecundum autem Ricardum. n. iij. dist. xxv. separatio potest dupliciter intelligi. Aut quantum ad visum: aut quantum ad cohabitationem et thronum. Primum modo vir non potest separari ab uxore propter adulterium: sed bene secundo modo in pena mulieris que fidei fregit et in fauore viri que fidei seruauit. Exapiuntur tamen casus septem in quibus non licet viro propter adulterium uxorem dimittere. Primum est si ipse fuerit fornicator. Et de hoc Augustinus in libro de sermone domini in monte. r. xxij. q. vii. c. nihil. ait: Nihil iniquius quam fornicationis dimittere uxorem: si et ipse conuincitur fornicari. Occurrit enim illud in quo alterum iudicas: teipsius condemnas. Eadem enim agis que iudicas. Quapropter quisquis causa fornicationis vult abicere uxorem suam: prius deesse a fornicatione purgatus. Secundus casus si uxor vi oppressa fuit: pro quo facit. c. ita ne. xxij. q. v. Cuius ratio est: quia ut scribitur. xx. q. i. c. cum per bellicam. Nullo modo ad opprobrium male voluntatis trahitur: quod conditio necessitatis erroris. Tertius casus: si credebat maritum esse mortuum et postquam alio: quia talis per ignorantiam probabiliter excusatur: ut dicitur in preface. c. de per bellicam. Quartus casus si alter sub specie mariti cognouit eam: et talis per ignorantiam excusatur. xxij. q. ij. c. in lectura. Quintus casus si maritus tradidit eam ad alteram prefertim inuita. ex de eo que cognoscitur. c. san. pro. sue. c. discretionem. quia in illo casu adulterium magis impurat viro quam uxori. Sextus casus si maritus post adulterium cognouit eam et tolerauit: quia crimine per reconciliationem dimissum amplius obijci non debet nisi reciduum sequatur. Septimus casus est: si in matrimonio utriusque in infidelitate contracto vir dedit uxori libellum repudij et uxor alteri nupsit: tunc cum si uxor reuertatur ad fidem viri tenetur eam recipere. ex de diuor. c. gaudemus. Cuius ratio est: quia cum dedit sibi libellum repudij quod facere illicitum erat secundum iudicium dei interpretatur tradidit eam ad alteram. Alii addunt octauum casum. scilicet si uxor contra uoluntatem uirum abstinento ei

occasione adulterandi dederit. Alii tamen dicunt quod propter hoc non excusaretur mulier adulterans. **N**otandum tamen secundum Ricardum. quod dimittere uxorem propter adulterium ordinatur ad correctiones adultere. Aut ergo mulier que adulterata est: est correcta vel parata se corrigere: aut probabiliter presumitur incorrigibilis. Si correctata est: non tenetur eam dimittere: quia non est pena contritus ubi correctio iam processit. Sicut si parata est se corrigere ut iustus est non tenetur eam dimittere: quia non est necessarium apponere penam grauiorem ad corrigendum delictum quam mitiori modo potest expiari. Si autem probabiliter presumitur incorrigibilis tunc creditur quod eam tenetur dimittere ne suo crimini videatur consentire dum correctionem non apponit. **I**tem Chyph. sup. Mat. r. xxij. q. i. c. sicut crudelis. Sicut crudelis est et iniquus que castam dimittit: sic fatuus est et iniquus que detinet meretrices. Patronus enim turpitudinis est que celat crimen uxoris. Presumitur autem tunc uxor incorrigibilis aut quando pertinaciter se corrigere renuit: aut quando emendationem permittens ex plue tudine labitur. **S**cienda in super quod quantum ad separationem a throno potest uir dimittere uxorem pro uero arbitrio statim cum sciat ipsam adulterasse. Nec tenetur reddere debitum exigenti: nisi per ecclesiam compellatur. Sed si reddendo non iudicaret sibi quin posset agere ad diuortium: maxime si per testationem permittit quod ad illam copulam accederet: non ut velit cedere iuri suo: sed tamen ne sit ecclesie inobediens. **T**amen secundum aliquos ecclesia non debet ipsum compellere nisi cognouerit de causa et diffinierit. Si autem loquimur quantum ad separationem a cohabitatione: tunc distinguo. Quia aut matrimonium est clandestinum et absque testibus: et tunc licite potest uxor dimittere: aut factum in facie ecclesie vel saltem coram testibus: et tunc non licet dimittere eam sine iudicio ecclesie. Et sicut uir potest ab uxore adultera se parari: ita et uxor a viro adultero. **T**amen in separatione duo considerantur. ut dicit Richardus. scilicet ipsa dimissio coniugis: et accusatio que est vis ad hanc dimissionem. Quorum

Feria. II. post Reminiscere.

ad primū vir et vxor indicant ad paria: q: sicut vir pōt vxorē dimittere ppter adulteriū ita ecōuerso: q̄uis ad hoc iudicent ex inequali cā. Nec est hoc cōtra iusticiā: q: minor de illis causis sufficit quātū ad illū effectū. Sicut videmus q̄ duo latrones quoz vnus plus furatus est q̄ alius iudicant ad suspēdiū: et ita ad eādē penā ex inequali cā: q: ille q̄ minus fuit furatus meruit hāc penam. Quātū ad scdm vir et mulier non sunt equalis cōditionis. Favorabilius em̄ recipit accusatio viri ptra vxorē q̄ ecōuerso. Tū q: vir est caput vxoris. Tū q: mulier adultera magis cōfundit virū q̄ ecōuerso. Tū q: adulterium mulieris magis ledit matrimoniū q: causat incertitudinē plis. Et hac rōne grauius est adulteriū in muliere q̄ in viro: lz fornicatio simplex grauior sit in viro: eo q̄ in ipso magis viget vsus rōnis. Tertio puniū adulteriū lege ciuili pena mortis C. de adulter. l. q̄uis. Ex q̄bus oibus apparet tāti pcti grauitas: quod cōiugati euitare debēt vt habeant in hoc seculo dei gratiā: et in futuro beatā gl̄iam: in qua viuit b̄dictus deus p̄ infinita secula seculoz. Amen.

¶ Feria sc̄da post Reminiscere: de fuga pcti: qd̄ magis fugiendū est q̄ queslibet huius sc̄li mala. Sermo. xxxij.

In peccato vestro moriemini. Verba sunt redēptoris n̄ri origi naliter Job. viij. et i euāgelio hodierno. Ad ostēdendū q̄ graue malum sit esse in statu pcti. replicauit saluator n̄r loquēs phariseis pctōibus p̄ eadē verba eandēq̄ sn̄iam. s. q̄ in pctis morerent: vt sic cognita infirmitate atq̄ periculo solliciti essent q̄rere salutem et medicinā. Quā nihil est qd̄ magis detineat in pctis al ligatas aias q̄ erronea cogitatio eozū qui arbitrant pctm̄ aut nihil aut parū obesse. Ideo Sēn. ad Lucillū dicebat: Nō est extrinsecus malū nostruz: intra

nos est: et in visceribus nostris sedet: et difficulter ad sanitatē venimus: q: nos egrotare nescimus. Et Augu. sup̄ ps̄. l. Nemo est insanabilior eo q̄ sibi sanus videt. ppter ea in hoc sermone de fuga pcti dicendū est: de qua sapiēs Ec̄cl̄. xij. dicebat: Quasi a facie colubū fuge peccatum. Assignabimus autem triplicem principalem rationem quare peccatum est fugiendum.

Prima rō d̄: cōplacencie. Sc̄da nocentie. Tertia displicencie. Q̄ pctm̄ est fugiendū eo q̄ placet diabolo: et qualiter ipse indirecte causa est pctoz: et quō leticia vel delectatio p̄esse in demonibus.

Quina rō quare pctm̄ est fugiendū d̄: cōplacencie. Placet em̄ multū inimicissimo n̄re salutis diabolo. De quo

circa tria dubitare cōtingit. Primo circa causalitatem. Sc̄do circa generalitatem. Tertio circa iocunditatem.

Primo cōtingit dubitare circa causalitatem. Et r̄u diabolus sit directe cā peccati. Et videt q̄ sic: q: pctm̄ directe cōstitit in affectu. Sed Aug. dicit in. iij. de tri. Diabolus sue societati malignoz effectus inspirat. et Beda sup̄ actus ap̄torum. Diabolus aiam in affectū malitiae trahit. et J̄s̄. li. de sum. bo. Diabolus corda hoim̄ occultis cupiditatibus replet: ergo videt q̄ ipse sit causa peccati.

¶ Sed 3̄ est q̄ Aug. probat in. i. de libe. arbi. q̄ nulla alia re m̄o sit letua libidinis nisi pp̄ua voluntas: ergo cā pcti nō est diabolus sed pp̄ua voluntas. Respōdet Tho. i. q. lxxx. q̄ cū cō pctm̄ voluntariū sit: nihil pōt directe cā pcti nisi qd̄ pōt mouere ad agēdum. Volūtas aut̄ a duobus potest moueri. Uno mō ab obiecto sic d̄ q̄ appetibile apprehēsum mouet appetitum. Alio mō ab eo qui interius inclināt volūtatē ad volēdū: hoc aut̄ nō est nisi vel ipsa volūtas vel deus. Deus aut̄ nō pōt